

Tartu Ülikool
Ühiskonnateaduste instituut
EV Kultuuriministeerium

Lepingulise uurimistöo
„Meediasotsioloogiline uuring „Kultuuriajakirjanduse sisu ja kasutajaskond““
lõpparuande V osa: fookusgrupid

Peeter Vihalemm
Imbi Kaunismaa
Merli Aksen
Anneli Kann

Tartu 2016

Ülevaade intervjuudest fookusgruppides

Üks uurimisprojekti põhifookusi oli noorte kokkupuude kultuuriajakirjandusega ja põlvkondade vahetus kultuuripubliku hulgas, uue kultuuritarbijate põlvkonna kujunemine. Selleks et saada selle kohta mitmekülgsemat pilti kui formaliseeritud küsitlus meile annab, võtsime uurimiskavasse fookusgruupiintervjuud gümnaasistide, üliõpilaste ja kooliõpetajatega. Tartu Ülikooli sotsiaalteaduslike rakendusuuringute keskuse (RAKE) abiga korraldati kuue fookusgruupi intervjuueerimine Tartus, Tallinnas ja Viljandis. RAKE töötajad viisid läbi 25. novembrist 2015 kuni 10. veebruarini 2016 fookusgrupid kokku 22 inimesega, pooled neist mehed ja pooled naised.

Intervjuu keskendusid kolmele küsimusteringile:

- Milline on gümnaasiuminoorte ja üliõpilaste üldine häälestus (kunstilise) kultuuri suhtes?
- Millised on noorte praegused kokkupuuted kultuuriga?
- Millised on intervjuueeritavate praegused kokkupuuted kultuuriajakirjandusega, eriti Sirbi ja Mürilehega?

Intervjuud lindistati ja transkribeeriti, allpool esitame nendest kokkuvõtet.

Imbi Kaunismaa, Merli Aksen, Anneli Kann

Kokkuvõte üliõpilastega toimunud fookusgruupiintervjuudest

Tartu Ülikooli üliõpilastega viidi läbi kaks fookusgruupiintervjuud – üks sotsiaalteadusi õppivate noortega ja teine humanitaarteadusi õppivate noortega. Sotsiaalteadusi õppivate tudengite fookusgrupis osales kokku neli tudengit, neist kolm õppisid magistrantuuris ja üks bakalaureuseõppes. Kõik õppisid erinevaid sotsiaalteaduste erialasid: majandusteadus, sotsioloogia, riigiteadused ja võrdlev poliitika. Sotsiaalteaduste tudengite fookusgrupis osales kolm meestudengit ja üks naissoost tudeng. Humanitaarteaduste tudengite grupis osales kokku kolm tudengit, kellest kaks õppisid magistrantuuris ning üks bakalaureuseõppes. Magistrantuuris õppivad tudengid olid kursusekaaslased, kuid nende õpitava eriala valdkond oli erinev, üks õppis teatriteadusi ja teine eesti kirjandust. Kolmas fookusgrupis osalenu oli ajalootudeng. Humanitaarteaduste tudengite grupis osales kaks naissoost tudengit ja üks meestudeng.

Fookusgruupiintervjuu algas teema tutvustuse ja intervjuul osalemise reeglite selgitamisega, millele järgnes osalejate tutvustusing ning laual olnud Sirbi ja Mürilehega tutvumine ning arutelu. Seejärel uuriti tudengite endi ja nende sõprade ning kaastudengite häälestust ja kokkupuudet kultuuriga, sh mis kultuuri valdkondadega nad peamiselt kokku puutuvad. Intervjuu jätkus kultuuriajakirjade aruteluga. Fookusgruupiintervjuu ajal olid kogu aeg laual Mürileht ja Sirp (internetiküsitluses kasutatud 9. oktoobri Sirp ja oktoobrikuu Mürileht). Kui hakati arutlema kultuuriajakirjade teemadel, lisandusid lauale Vikerkaar, Akadeemia, Looming ja Teater. Muusika. Kino (internetiküsitluses vaatluse all olnud septembri- või oktoobrikuu numbrid). Mõlema intervjuu ajal oli õhkkond positiivne ning tudengid olid aktiivsed.

Intervjuud kestsid veidi üle 1,5 tundi ning intervjuu lõpus loositi osalejate vahel välja 6-kuuline vabalt valitud kultuuriajakirja tellimus.

Kokkupuude Sirbi ja Määrilehega

Mõlemal fookusgrupil osalenud tudengid olid kuulnud ning käes hoidnud Sirpi ja Määrilehte. Humanitaarteaduste fookusgrupis oli üks osaleja kirjutanud ka arvustusi nii Sirpi kui Määrilehte ning üks osaleja arvustusi ja artikleid Määrilehte. Seega neil kahel osalejal oli väga tihe side mõlema väljaandega. Teistel osalejatel oli nende kahe lehega tagasihoidlikum seos, kuigi üks sotsiaalteaduste fookusgrupis osalenu tellis Sirpi.

Konkreetsete Sirbi ja Määrilehe numbritega, mis olid lauale pandud, ei olnud tudengid palju kokku puutunud. Üks humanitaarteaduste fookusgrupis osalenud tudeng oli lugenud nii 9. oktoobri Sirpi kui ka oktoobrikuu Määrilehte ning leidis, et selles konkreetses Sirbis oli väga hästi kirjutatud teatrist ning osaleja kiitis Eero Epneri ja Meelis Oidsalu artiklit „Pagulased“. Seesama artikkel pakkus huvi mõlema fookusgrupi osalejatele. Samuti toodi mõlemas fookusgrupis positiivses võtmes välja Marie Pulleritsu „Piiranguteta pidutsevad kehad“ ja Marie Kliimani „Lavaline alastus Eesti teatris“. Humanitaarteaduste fookusgrupis kiideti kahe alastuse teemalise artikli paigutust ja ühendamist, sest need kaks artiklit andsid kokku hea ja läbimõtestatud arvustuse, millest ei puudunud ka teoreetiline taust. Humanitaarteaduste fookusgrupi osalejatele pakkus veel huvi Janika Kronbergi artikkel „Pagulased ja väliseestlased, metsaülikool ja ESTO“, Juhan Tepparti artikkel „Tramm ja linn, Strasbourg ja Tallinn“. Määrilehes jäid silma Maria Derloši, Ede Schanki, Siim Sorokini artiklid.

Sotsiaalteaduste fookusgrupis jagunesid eelistused ajalehtede vahel kaheks. Oli neid, kes eelistavad Määrilehte ning neid, kes pigem loevad Sirpi:

„... selles mõttes ma loeks nagu peaaegu terve Määrilehe läbi, ma arvan. Et see on nagu hoopis rohkem minu teema kui Sirp“ (sotsiaalteadusi õppiv tudeng)

„Mind köidavad päevakajalised teemad ja selles suhtes ma eelistaksin võib-olla Sirbi repertuaari Määrilehele. Kuna seal ka teatud ajakirjanikud mulle meeldivad ja sellised lood üldiselt sobivad“ (sotsiaalteadusi õppiv tudeng)

Sarnased eelistused olid ka humanitaarteaduste tudengite fookusgrupis. Näiteks toodi välja, et Määrilehe lugemine on vähenenud alates sellest, kui Määrileht muutis oma formaati ehk muutus tasuliseks ja hakkas igakuiselt ilmuma. Probleemiks ei ole Määrilehe hind, vaid pigem muutus lehe intensiivsus liiga suureks. Samas meeldis mõnedele fookusgrupi osalejatele jällegi see, et väljaanne ilmub harvemini kui Sirp ning on sellevõrra mahukam ning seda on võimalik kuu aega järjest lugeda.

Väljaandeid üldiselt kirjeldades leiti, et Sirp on pärast juhtkonna vahetust muutunud noortepärasemaks, värvilisemaks ja temaatilisemaks. Humanitaarteaduste fookusgrupis hinnati see muutus positiivseks, Sirp muutus seetõttu paelumamaks. Sotsiaalteadusi õppiv tudeng sõnastas tajutud muutuse ettevaatlikult, et Sirp on muutunud „kommertslikumaks, kuid mitte selles halvas mõttes“. Sirbi probleemina toodi välja, et sealne keel on keeruline. Sotsiaalteaduste fookusgrupis osalejatele tundus, et Sirp on pigem mõeldud „kõrgemalt haritud“ inimestele ja neile, kes ise loojatena midagi teevad.

Määrilehte kirjeldades arvas humanitaarteadusi õppiv tudeng, et võrreldes varasema „tulise ja vihase“ kirjastiiliga on Määrileht muutunud sisukamaks, mõtestatumaks ja enam ühiskonda analüüsivaks leheks. Määrileht on väga avatud ning saab aru „mingitest noortetrendidest“ ja on seetõttu ka rohkem noortele või „noorharitlastele“ suunatud.

Humanitaarteaduste fookusgrupis osalenu tõi välja järgmise võrdluse Müürilehe ja Sirbi vahel:

„kui rääkida nagu ligipäasetavusest, siis Müürileht on kõvasti avatum kui Sirp, Müürilehe ampluaa on palju laiem kui Sirbi oma. Müürileht võib peaaegu igast asjast kirjutada, aga Sirp igast asjast ei või kirjutada“ (humanitaarteadusi õppiv tudeng).

Selle näitlikustamiseks arvas ta, et Müürileht võib kirjutada artikli arvutimängudest, kuid Sirbil on see keeruline, sest Sirp on oma teemadega kindlas „raamis“ ning on alati olnud „haritlaste leht“, samas kui Müürilehte loevad nii haritlased kui n.-õ tavalised inimesed (eriti üliõpilased, kooliõpilased). Sotsiaalteaduste fookusgrupis arvati, et Müürileht on alternatiivsem kui Sirp. Selle võib tingida Müürilehe suurem vabadus ning noortele suunatud sisu. Müürilehest kumas läbi rohkem Tartule suunatust kui Sirbist:

„Ta on kuidagi rohkem tartulik minu jaoks kui Sirp“ (sotsiaalteaduste tudeng).

Samuti leiti, et Müürileht on rohkem ühiskonnale suunatud:

„Sirp on nagu väga konkreetselt kultuuriajakiri. Selles mõttes, et Müürileht on pigem nagu selline ühiskonna-ajakiri rohkem“ (sotsiaalteaduste tudeng).

Väliskujunduses jäi osalejatele silma, et Sirp on trükitud valgema paberi peale kui Müürileht ning osalejad arvasid, et Sirpi on seetõttu ka parem lugeda. Samas lugesid mõlema fookusgrupi osalejad Sirpi ja Müürilehte harva paberil ning eelistasid nende ajakirjade internetiportaale. Samuti jõudsid mitmed artiklid nendeni läbi *Facebook*'i, sest tudengid jälgivad nende väljaannete *Facebook*'i lehti. Internetis avaldatud artiklite puhul tõid humanitaarteaduste tudengid välja, et Sirbil ilmuvad artiklid kiiremini internetti kui Müürilehel.

Iseloomustades mõlemat väljaannet kolme peamise märksõnaga, jäi Sirbi kohta kõlama järgnev: tasakaalukas, soliidne, elukogemus, kõrgkultuur, alati kindel kvaliteet, traditsiooniline (visuaal, pilt), lipulaev või raskekahur kultuuriajakirjanduses, 30+ lugejale, kõrgemalt haritud, üle-Eestiline kogukonnaleht. Müürilehte iseloomustati järgmiste märksõnadega: nooruslik, killustunud, kogukond, kodanikuühiskond, tugev peatoimetaja hääl, laialivalgus, alternatiivsemate kalduvustega, noortele suunatud.

Üldine häälestus (kunstilise) kultuuri suhtes

Kultuur oli oluline fookusgrupis osalejatele. Sotsiaalteaduste grupis pidasid osalejad kultuuri üheks oluliseks osaks oma elus peamiselt meelelahutuslikel põhjustel ning see ei mängi nende jaoks igapäevaselt nii suurt rolli. Leiti, et kultuuri tähtsus on vanemaks saades vähenenud, sest nooremana aitas kultuur neil ennast leida, kuid sellist rolli kultuuril (praegu) enam ei ole. Sotsiaalteaduste fookusgrupis osalenud tudengid nägid kultuuri tähtsust pigem ühiskonna elu mõtestamises. See mis tuli esile ka humanitaarteaduste fookusgrupis.

„Kui sa mõistad kultuuri, siis sa mõistad tervet maailma, ma olen üsna kindel selles“ (humanitaarteaduste tudeng).

Humanitaarid rõhutasid samuti kultuuri olulisust oma praeguses elus ja eeldatavasti ka tulevikus. Teatriteadusi ja eesti keele kirjandust õppivad kaks tudengit tõid välja, et:

„Kultuurivaldkond on see, millest ma tahan rohkem teada ja mille sees ma plaanin ka tegutsema ja töötama hakata“ (humanitaarteaduste tudeng).

Seega on kultuur nende eluviis. Naljatades sõnas üks humanitaarteadusi õppiv tudeng, et ta loeb kultuuriuudiseid kohati isegi rohkem, kui teisi uudiseid ning seetõttu tabab vahel end mõttelt, et ta ei tea, mis pärismaailmas toimub.

Peamiselt tegelesid sotsiaalteaduste tudengid muusika, kino, teatri ja kirjandusega. Ühes osalejas tekitas emotsioone ka arhitektuur, linnaruum ja disain ning teises graafiline kunst. Humanitaarteaduste tudengid tegelesid peamiselt nende kultuuri valdkondadega, mis on seotud õpitava erialaga. Teatriteadusi õppiv tudeng puutub kultuuriga kõige enam kokku teatri vahendusel, eesti kirjandust õppiv tudeng raamatute ja ajalugu õppiv tudeng ajaloo vahendusel. Sarnased sotsiaalteaduste tudengite eelistustele olid neile olulised ka teised valdkonnad. Humanitaarteaduste fookusgrupi osalejate enamik sõpru olid seotud kultuuriga, nad on teatriteadlased, kirjandusteadlased või muusikud. Kõik kolm osalejat lävisid kultuuri väärtustavates ringkondades ning nende ringkondade huvid sarnanesid fookusgrupi osalejate huvidega. Sotsiaalteaduste tudengite sõprade huvid olid samuti üsna sarnased fookusgrupi osalejate omadega. Olulised olid film, visuaalne kunst, muusika, teater ja kirjandus, ühes sõpruskonnas oli veel eriti oluline teaduskirjandus. Enamik fookusgruppides osalenuid arutlevad oma sõpradega kultuurisündmuste üle.

Sotsiaalteaduste loengutes kultuurisündmuse ei arutata ning leiti, et nendel erialadel pole seda ka vaja. Humanitaarteaduste ainetes päevakajalisi sündmuse ei arutata, kuid

„Kultuur on elav ja järelkult see, kuidas ta elab, kajastub ka selles, mida me õpime“
(humanitaarteaduste tudeng).

Kajastust leiavad eesti autorite teosed või uued teatritükid. Peamiselt õpitakse humanitaarteadustes vastava valdkonna ajalugu ja teooriaid, kaasaegseid kultuurisündmuse kasutatakse nende illustreerimiseks. Eesti kirjandust ja teatriteadust õppivad noored leidsid, et päevakajaliste sündmuste arutelu võiks rohkem olla. Ajalugu õppiv noor tõi välja, et tema õpingute jooksul ei ole kultuurisündmustest loengutes räägitud.

Huvipakkuvast valdkonnas on uue teose ilmumine, kontsert või lavastus oluline sündmus. Näiteks toodi välja, et lemmikbändilt plaadi ilmumine tekitab elevust, samuti ka filmide linastumine. Kui need huvipakkuvad valdkonnad meeldivad lisaks sõpradele, siis sellest omavahel ka räägitakse ning neid sündmuse oodatakse.

Osalejatel paluti mõtiskleda kultuuri tarbimist takistavate tegurite üle. Esimesena tuli mõlemas fookusgrupis meelde, et näiteks teatris käimist takistab teatripiletite kättesaadavus: need tuleb alati väga vara ette osta, teatripiletid on üsna kallid ning huvitavaid lavastusi on vähe. Samuti mängib huvipakkuva kultuuri valdkonnaga tegelemisel rolli ajafaktor, näiteks koolitööd võtavad palju aega ära või toimuvad köitvad üritused Tallinnas. Osalejate meelest on oluline ka tudengite viitsimine: vahepeal lihtsalt ei viitsi ja ei jaksa pärast pikka koolipäeva tegelda kultuuri eri valdkondadega, sest see nõuab süvenemist.

Praegused kokkupuuted kultuuriga

Hobidena töid sotsiaalteaduste fookusgrupis olnud tudengid välja samad kultuurivaldkonnad, millest nad rääkisid oma peamiste kokkupuudetena - muusika ja film. Lõõgastumiseks kasutatakse ka arvutimänge. Kirjandus ja raamatud on jäänud pigem tagaplaanile:

„Kuna on nii palju alternatiivseid võimsaid meelelahutusvõimalusi nagu filmid, seriaalid, teatrid, kontserdid, siis võib öelda, et loetakse väga vähe. Ega ma ise ka ei loe niipalju, kui ma võib-olla tahaks näha ennast lugemas. Paratamatult on lihtsam panna film käima kui keskenduda raamatu lugemisele“ (sotsiaalteaduste tudeng).

Humanitaarteaduste fookusgrupi osalejatel oli väga keeruline välja tuua oma hobisid ja huvialasid, mis on nende meelest seotud kultuuriga, sest nende igapäevane tegevus ja huvid on tihedalt seotud erialadega, mida nad õpivad.

„See, mida ma teen ülikoolis, see justkui olekski mu hobi, sest et mul on nii palju erinevaid tegevusi nagu raamatukogus käimine, raamatute otsimine, raamatute lugemine, lugemise üle mõtlemine. Ühesõnaga see, mis sa justkui teed 3 loengut päevas, teed tegelikult 24/7. Selle kõrvale mingisuguseid veel suuremaid hobisid leida on minu jaoks väga keeruline.“
(humanitaarteaduste tudeng)

Samas tekitab igapäevaste õpingute ja kultuurihuvide omavaheline tugev seos vahepeal mõningas osalejas „hirmu“ ning sellele proovitakse leida vaheldust, näiteks rattasõidu, jalutamise või fotograafiaga. Mõlemas fookusgrupis arutleti, kas internetis informatsiooni otsimine ja lugemine, uute artiklite ja muu materjali avastamine on hobi, sest selle peale läheb palju aega ning see tegevus noortele meeldib. Sellest tulenevalt tõi üks osaleja välja, et tema hobi on *Youtube*.

„Jah, ma ütlesin lihtsalt täiesti laialt, et Youtube ongi mu hobi ja see võib vahepeal olla lihtsalt mingi lollakas kassivideo, vahepeal mingi tunniajane hästi pikk viie inimese arutelu viimase aja suursündmuse kohta, mis kuskil maailmas on juhtunud“ (humanitaarteaduste tudeng).

Tudengid tegelevad üsna palju alternatiivsete kultuurivormidega, peamiselt arvutis, näiteks arvutimängudega, *Youtube*'is vloggerite jälgimisega või erinevate blogidega. Samuti jälgivad tudengid Tartu tänavakunsti ning osalevad Tartu tänavakunstifestivalil. Kaasaegse etenduskunsti ja *performance*'itega puututakse kokku vähe, sest peamiselt toimuvad need Tallinnas, kuid humanitaarteaduste fookusgrupi enamik osalejaid proovib sellega kursis olla.

Peamiselt meeldib fookusgrupi osalejatele külastada kino ja teatrit. Samuti käiakse kontserte kuulamas. Mõlema fookusgrupi osalejate seas oli Genialistide klubi, Tartu Uus Teater ja Elektriteater populaarsed kohad, mida külastatakse. Mõnikord satuvad noored ka muuseumitesse või näitustele. Humanitaarteaduste tudengid tõi lisaks välja Tartu Ülikooli raamatukogu, mida külastatakse tihti.

Sõbrad soovivad erinevaid kontserte, raamatuid ja arvutimänge, kuid need soovitusel ei ole kunagi peale surutud. Vahel võetakse neid arvesse, kuid see oleneb peamiselt enda huvidest. Tihti tulevad soovitusel *Facebook*'i teel, jõudes kas uudistevoogu või ürituste kutsetena. Humanitaarteaduste tudengite jaoks on *Facebook* väga oluline platvorm mille kaudu kultuurisündmustest informatsiooni saada:

„Mul on tunne, et Facebook ongi peamine kanal, mille kaudu ma tegelikult olen kursis uute kultuuriüritustega. Selle asemel, et käia erinevatel kodulehtedel, tuleb kõik mulle kuidagi Facebooki, kas siis läbi selle, et mul sõbrad attend'ivad (osalevad) ja see tuleb mul listi või kutsutakse või olen laikinud mingisugust institutsiooni, mille tõttu info mulle tuleb“
(humanitaarteaduste tudeng).

Üks humanitaarteaduste tudeng pani vahepeal isegi oma *Facebook*'i konto kinni, kuid avas selle peagi uuesti, sest tundis, et jääb olulisest informatsioonist ilma:

„Ma olin nagu terve elust ilma jäänud. Minuni ei jõudnud mitte ükski kontsert või teatrilavastus või näituse avamise info. Ma lihtsalt kogemata kuulsin kellegi käest mingisuguse info jupikese ja siis hakkasin mõtlema, et huvitav, kas see on mingi hea asi, kuhu minna. Aga kui sa FBs oled, siis sul tekib mingi tunnetus selle asjaga.“

Seega on Facebook tudengite jaoks väga oluline allikas kultuurisündmustest informatsiooni saamisel, mida kasutatakse tihti.

Tudengite üldine häälestus kultuuriajakirjanduse suhtes

Humanitaarteaduste fookusgrupis osalenud kahel tudengil ei olnud raskusi teiste kultuuriajakirjade nimetamisega. Need leidsid ära mainimist juba eelnevate küsimuste juures. Sotsiaalteaduste tudengitel kulus teiste kultuuriajakirjade meenutamisele rohkem aega. Pikema mõtlemise peale meenus Postimehe Arvamus ja Kultuur, Vikerkaar, Teater. Muusika. Kino, KesKus, Keel ja Kirjandus. Neile ei tulnud meelde Akadeemia, Looming ja Värske Rõhk. Samas olid sotsiaalteaduste fookusgrupi osalejad kuulnud enamikust nendest ajakirjadest. Mõlemas fookusgrupis oli üks tudeng, kes ei olnud varem kuulnud Vikerkaarest ja Teater. Muusika. Kinost või Loomingust ja Teater. Muusika. Kinost.

Ülejäänud kaks humanitaarteaduste tudengit teadsid kultuuriajakirjadest, kuid nendega kokkupuude oli ebaregulaarne, s.t neist ajakirjadest loetakse konkreetseid artikleid, näiteks koolitöö raames või kellegi soovitusel. Teatriteadusi õppiv tudeng tellis väljaannet Teater. Muusika. Kino, sest selle ajakirja peamine väärtus tema jaoks on teater:

„Just selletõttu, et ma tahan olla kursis, just peamiselt teatripoole tõttu. Selle kvaliteet ka väga kõigub ja on selline suhteline, aga ta on ikkagi maine poolest Eesti kõige olulisem teatri väljaanne.“

Sotsiaalteaduste fookusgrupi tudengitest keegi aktiivselt kultuuriajakirju ei lugenud, kuid on sarnaselt humanitaarteaduste tudengitega oldi kokku puutunud mõne artikliga, kas koolitöö raames või on artiklid olnud seotud isiklike huvide ja hobidega.

Kokkuvõtteks

Humanitaarteadusi õppivate üliõpilastega toimunud fookusgrupis ilmnes, et kultuur on nende eluviis. Sotsiaalteaduste tudengite fookusgrupi osalejatele tähendas kultuur pigem meelelahutust ning võimalust lõõgastuda. Kõik fookusgrupis osalenud olid varem kuulnud Sirbist ja Mürilehest ning olid enam-vähem teadlikud ka teistest kultuuriväljaannetest. Humanitaarteaduste fookusgrupi kahel osalejal oli arvustuse kirjutamise kogemus ning nemad pidasid kultuurilehti väga oluliseks. Sotsiaalteaduste tudengite seas oli suhtumine kultuurilehtedesse leigem.

Imbi Kaunismaa

Kokkuvõte kooliõpilastega toimunud fookusgruupiintervjuudest

Fookusgrupid gümnaasistidega toimusid Tallinnas ja Viljandis, mõlemal pool osales neli õpilast, kokku kaheksa noort. Tallinna fookusgruupiintervjuus oli kohal kaks poissi ja kaks tüdrukut, Viljandi fookusgruupiintervjuus osales kolm poissi ja üks tüdruk. Tallinna kooliõpilased olid kahest erinevast koolist (Tallinna Kristiine Gümnaasiumist ja Tallinna Kuristiku Gümnaasiumist), kuid Viljandi õpilased vaid ühest, sest Viljandis on ainult üks gümnaasium. Tallinna noored olid nii 11. klassist kui ka 12. klassist. Viljandi noored olid kõik 12. klassist.

Fookusgruupiintervjuus osalenud õpilastel olid väga erinevad huvid. Tegeleti erinevate spordialadega nagu tennis, jalgpall, ujumine, võitluskunstid ja motosport. Samuti huvituti fotograafiast, muusikast, filmidest ning ühiskondlikest teemadest (ajalugu ja poliitika). Sisu poolest olid Tallinna ja Viljandi fookusgruupiintervjuud sarnased, kuid Viljandi noored olid avatumad ning arutlesid sügavamalt püstitatud teemadel. Avatuse ja mugavustunde võis tekitada see, et Viljandi noored olid omavahel tuttavad, ühest koolist.

Fookusgruupiintervjuu algas teema tutvustuse ja intervjuul osalemise reeglite paika panemisega. Sellele järgnes tutvustusring ning laual olnud lehtedega tutvumine ning arutelu. Seejärel uuriti noorte häälestust ja kokkupuudet kultuuriga ning missuguste kultuuri valdkondade nad peamiselt kokku puutuvad. Intervjuu jätkus aruteluga kultuuriajakirjade üle – noorte teadmine neist ning kokkupuude. Fookusgruupiintervjuu ajal olid koguaeg laual Mürileht ja Sirp. Lauale lisandusid Vikerkaar, Akadeemia, Looming ja Teater. Muusika. Kino., kui hakati arutlema kultuuriajakirjade teemadel. Mõlemal intervjuul oli positiivne õhkkond, noored olid vastutulelikud ja teemast üldiselt huvitatud. Intervjuud kestsid 1,5 tundi ning intervjuu lõpus loositi osalejate vahel välja 6-kuu vabalt valitud kultuuriajakirja tellimuse.

Kokkupuude Sirbi ja Mürilehega, arvamused nende kohta

Kõik õpilased teadsid Sirpi ning olid seda poeriilul näinud, kuid vähesed olid seda lugenud. Mürileht oli tuttavam Viljandi noortele. Üks Viljandi õpilastest tunnistas, et luges Mürilehte „päris tõsiselt“, kuid on praeguseks selle pooleli jätnud. Mürilehte tuuakse Viljandi gümnaasiumi tasuta lugemiseks. Kui noortel paluti valida laualt leht, mida sirvida ja põgusalt lugeda, haaras enamik noori Mürilehe.

Pärast ajalehtedega tutvumist paluti noortel välja tuua peamised märksõnad, mis neil esmase sirvimisega tekkisid. Nii Viljandi kui ka Tallinna noored tõid välja sarnaseid märksõnu. Mürilehega seonduvad järgnevad märksõnad: kultuur, kunstiinimesed, mitmekülgne, kaasaegne, asjakohane, viimistletud, noortelt-noortele leht. Sirbiga seonduvad märksõnad: kultuurikeskne, sisukas, uudne (kajastab tänapäeva sündmusi teises võtmes), omamoodi, ei ole mõjutatud peavoolu meediast, ent käsitleb sellegipoolest aktuaalseid teemasid, informatiivne, „helpful“, Kaur Kender, pikad artiklid ja arvustused.

Mõlema lehega seoses meenus paarile õpilasele nende emakeele õpetaja, kes oli tundides mõlemast lehest rääkinud. Õpilastele tundus, et nii Sirp kui ka Mürileht on pigem nišiajalehed. Samas leiti, et on inimesi, kellele sealsed teemad lähevad väga korda ning on ka vastupidiseid inimesi. Tsiteerides fookusgrupis osalenud õpilast:

„Minule meenutab see ka natuke mingisugust, ma ei tea, hipsterlikkust või mingit hipilikkust. Et mingi kindla maailmavaatega inimesed avaldavad arvamust.“

Võrreldes Mürilehte Sirbiga pidasid noored Mürilehte kaasaegsemaks ja atraktiivsemaks. Samas leiti, et Sirp ja Mürileht on omavahel väga sarnased, sest mõlemad on väga minimalistliku lähenemisega ning selleks, et artikleid lugeda peab olema tõsine huvi, sest artiklid on väga pikad ja sisutihedad:

„Et siin vahepeal on lihtsalt sellised leheküljed, kus on lihtsalt nagu tekstimüür ees“.

Osale noortest meeldis Sirbi kujundus enam ning leiti, et Sirpi on natuke kergem lugeda kui Mürilehte, sest Sirbis on rohkem pilte. Liigne tekst oli ka põhjuseks, miks noored eelistasid lugeda erinevaid päevalehti, kus teksti on vähem.

Üldine häälestus (kunstilise) kultuuri suhtes

Kooliõpilaste jaoks on kultuur väga oluline, „nagu asendamatu isegi“. Kultuur on midagi, mis ümbritseb inimesi ning sellega ollakse pidevalt seotud. Kultuur näitab inimeste eripära, nende kuuluvust mingisse gruppi ning on „inimese poolt tehtud ja mõeldud inimestele“. Mõni osalejatest seostas kultuuri enda olemasolu ja identiteediga

„See mõnes mõttes teeb minust minu“

Oluliste kultuurivaldkondadena toodi välja muusika, filmid, teater, kirjandus ja raamatud. Samuti mainiti arvutimänge. Paljude valdkondade puhul toodi välja, et nendega ei tegeleta igapäevaselt ning nendes ei olda igapäevaselt sees, kuid sellest hoolimata peeti nimetatud valdkondi oluliseks. Tallinna fookusgrupis räägiti ka toidukultuuri ja spordikultuuri tähtsusest.

Noorte arvates on nende sõpradel pigem sarnased huvipakkuvad kultuurivaldkonnad, kuid valdkondade sees jälgitakse erinevaid liike (nt meeldib muusika, kuid meeldivad muusikažanrid on erinevad). Sõprade huvi ei määra alati noore isikliku huvi ja eelistust, kuid selles eas võib sõprade mõju olla üsna tugev.

„Kõige populaarsem on sport mu sõprade hulgas. Ja ma olen ainus, kes ei ole nii huvitatud sellest. Ja siis nad vaatavad, et „Mis sul viga on?! Sa ei tea, mis seisuga nad võitsid?!“

Erinevate kultuurisündmuste toimumine on noorte endi meelest oluline sündmus, kui see leiab aset huvipakkavas valdkonnas. Näiteks kui ilmub meeldiva muusiku plaat või linastub film, millest ollakse eelnevalt kuulnud, siis elatakse sellele kaasa. Suuremad sündmused nagu maailmakuulsa esineja kontserdid Eestis jäävad paratamatult silma, eriti need, mida kajastatakse uudistes ja reklaamides.

Viljandi noorte näitel arutatakse uue kultuurisündmuse toimumist, kui see pakub sõpruskonnas huvi või kui ilmneb, et sõber on samuti raamatut lugenud või seriaali (filmi) vaadanud. Näiteks, kui sõpruskonnas kuulatakse hiphopmuusikat või räppmuusikat, siis selles muusikažanris

plaadi ilmumine on suur sündmus. Samuti jälgitakse selleteemaliste kontsertide toimumist. Muusikasündmuste kõrval toodi lisaks välja filmide ning arvutimängude ilmumist, mida omavahel arutatakse. Samas olid noored seisukohal, et nad enam-vähem teavad, mis valdkonnad sõpradele huvi pakuvad ja kattuvate huvide korral sündmusi arutatakse. Kunstiga seotud sündmused ei ole fookusgruppides kajastust leidnud.

Kultuur koolis

Noored arvasid, et koolitundide ajal kultuurisündmusi väga ei arutata. Kultuurist üleüldiselt räägitakse kirjanduse tundides, mille raames ka ühes Tallinna koolis vaadati näiteks koos klassiga filme. Kultuuriga seotud arutelud on pigem klassikalisest kirjandusest, mis on õpilastele kohustuslik. Arvati, et väga harva mainitakse mõnda teatritükki ja soovitatakse õpilastele minna seda vaatama. Toodi välja, et vahepeal käiakse koos klassiga teatris, kuid ka see tekitas mõnedes osalejates kahtlusi. Leiti, et ka ühes klassis võivad õpilaste olla üsna erinevad huvid ning „sundides“ kedagi minema vaatama teatritükki, mis talle ei meeldi, võib see mõjuda negatiivselt meelestatusele teatri suhtes. Samas tõid Viljandi noored välja, et nende koolis pakutakse vabaainet kaasaegse kunsti näituse korraldamisest, kus arutletakse kaasaegse kunsti üle ning selle üle, kuidas näituse jaoks teoseid valida.

Enamik noori olid arvamusel, et tundides võiks kajastada rohkem erinevaid kultuurisündmusi ning anda soovitusi. Viljandi noored arutlesid ka võimaluse üle, et koolis võiks kord kuus olla üks tund, kus antakse ülevaade lähiaja kultuurisündmustest.

„Et me keskendume nagu sellisele, noh, ajaloost arusaamisele koolis. Ja nüüdisaja avastamine on igaühe enda teha.“

Kõlama jäi, et noored sooviksid rohkem koolipoolset initsiatiivi tänapäeva kultuurisündmuste kajastamisel.

Peamise takistusena endale huvipakkuva kultuurivaldkonnaga tegelemisel toodi välja aja puudust koolitööde ja teiste hobidega tegelemise kõrvalt. Samuti mainiti ürituste toimumiskohta, eriti tuli see välja Viljandis, kus noored tõdesid, et ei ole väga suurt valikuvõimalust. Viljandi noored tõid välja ka hea transpordiühenduse puudumise Tallinnaga, sest viimane buss Tallinnast väljub nii vara, et ei ole võimalik teatrietendust lõpuni vaadata. Viljandi õpilased rääkisid ka sisemise motivatsiooni puudumisest, sest ei ole tekkinud harjumust jälgida ja osaleda kultuurisündmustel ehk puudub „*sõltuvus kultuuri tarbida*“. Teiste takistavate teguritena mainiti veel raha ja vanemaid, kes näiteks vanuse tõttu ei ole lubanud kõigile soovitud üritustele minna.

Praegune kokkupuude kultuuriga

Kultuuriga kokkupuutest kõneldes alustasid Viljandi noored kõigepealt kultuuri defineerimisega. Peamiselt tekitas küsimusi, kas sport on kultuur ning millal võib mõnda tegevust lugeda kultuuriks. Mõlemas fookusgrupis oli noori, kes tegelesid spordiga (jalgpall, *capoeira*) ning lugesid seda ka üheks kokkupuutepunktiks kultuuriga. Tallinna fookusgrupi üks osaleja töötas kooli kõrvalt kokana ning pidas oma töödki kultuuriga seotuks (toidukultuur).

Toodi ka välja, et arvutimängude mängimine on osa kultuurist. Praeguse kultuuriga kokkupuute näiteks peeti tegelemist fotograafia, joonistamise ja lugemisega.

Alternatiivsete kultuurivormidega on noortel kõige enam kokkupuudet tänu arvutimängudele, kust saadakse elamusi, kogemust ja meelelahutust. Vähesel määral oldi kokku puutunud elektroonilise muusikaga. Teised alternatiivsed kultuurivormid väga olulist rolli noorte elus ei mänginud. Tallinna fookusgrupis käsitleti eraldi teemana *performance*´it kui kultuurivormi. Mõned Tallinna noored leidsid, et *performance*´id on suunatud väiksemale grupile ja enamik inimesi ei arva sellest hästi. Need, kellel oli eelnev kokkupuude *performance*´itega, suhtusid sellesse positiivselt .

Kõige enam külastavad noored kino. Käiakse ka teatris ja raamatukogus, harvemini muuseumides ja galeriides.

Tallinna fookusgrupis ilmnes, et enamasti ei ole noortel sõpruskonnas neid inimesi, kes oleksid kultuurisündmustega rohkem kursis - sõpradel on pigem teised prioriteedid. Samas selgus, et mõnel õpilasel siiski oli üks sõber, kes teadis rohkem ja kelle nõu ka järgiti. Viljandi noortel oli tutvuskonnas rohkem inimesi, kes olid kultuurisündmustega kursis ja kelle nõuandeid järgiti. Need, kes ei järginud sõpruskonna või tutvuskonna nõu, tõid peamiselt välja huvide mittekattuvuse.

Kogemus kultuurisündmuste kajastumise kohta sotsiaalmeedias oli noortel erinev. Mõne meelest ei jõua sotsiaalmeedia vahendusel eriti informatsiooni kultuurisündmuste kohta, samas kui teiste arvates tuleb seda informatsiooni väga palju. Peamiselt tuleb see informatsioon erinevatele üritustele saadud kutsete tõttu. Vahel levivad sotsiaalmeedias arvustused, mida järgitakse juhul, kui tekib huvi. Soovitused on pigem filmide ja erinevate ürituste kohta, teatrietenduste soovitusi pole ette tulnud.

Kokkupuuted kultuuriajakirjandusega

Noorte teadmised erinevatest kultuuriväljaannetest on üsna kesised. Viljandi noored olid rohkem kursis erinevate väljaannete olemasoluga kui Tallinna fookusgrupis osalenud noored. Mõlemas fookusgrupis nimetati ajakirja Värskes Rõhk– seda peamiselt seetõttu, et Värskes Rõhk oli enamikel õpilastel kohustuslik lugemine kirjanduse tunnis. Samuti nimetati Vikerkaart. Viljandi fookusgrupi osalejad tõid lisaks eelnevale kahele välja Kunst.ee, Teater. Muusika. Kino, Muusika ja Akadeemia. Mainiti, et ka Digi ajakiri on kultuuriajakiri, täpsemalt tehnikakultuuri ajakiri.

Kaasavõetud kultuuriajakirjadest olid rohkem kuulnud Viljandi noored, kuid enamik fookusgrupis osalenutest ei olnud kunagi varem neid ajakirju käes hoidnud. Tallinna fookusgrupis tõid mõned osalejad välja, et nad arvatavasti ei oleks huvitatud terve kultuuriajakirja lugemisest ja loeksid neid vaid juhul, kui mingi artikkel tõesti huvi pakuks. Nad pakkusid välja, et võib-olla loetaks neid ajakirju rohkem, kui kaanekujundus oleks teistsugune ning kaanele oleks välja toodud kollasele meediale omane tabav pealkiri. Samas mõisteti, et see ei sobiks võib-olla praegustele lugejatele.

Mõlemas fookusgrupis oli üldine mulje nii Vikerkaarest kui Akadeemiast ebahuvitav. Neid iseloomustati märksõnadega „hirmsad ja paksud“. Akadeemia ajakirja näitel tõstus küsimus selle sarnasusest raamatule: :

„Kas see on nagu ajakiri või on see raamat?“ (Viljandi fookusgrupis osaleja)

„No kui ma vaatan kas või seda Vikerkaart ja Akadeemiat, see on juba tunne nagu raamatu mõõtu. Selle asemel, et lugeda seda, ma võiksin lugeda siis juba mingeid korralikke raamatuid. Mul on tunne, et mul on juba niigi probleeme sellega, et ma ei leia piisavalt aega, et raamatuid lugeda, sest mulle meeldib raamatuid lugeda, vaevalt et ma siis veel mingisugust sellist asja loeksin.“ (Viljandi fookusgrupis osaleja)

Pärast mõningat sirvimist tekkisid mõnel osalejal huvi Vikerkaare ja Akadeemia vastu, sest need tundusid käsitlevat aktuaalseid ja poliitilisi teemasid.

Teater. Muusika. Kino kohta öeldi Viljandi fookusgrupis, et ajakirja nimi on lugema kutsuv.

Eakaaslastest rääkides lähtusid fookusgrupi osalejad oma sõpradest ning nõustuti, et eakaaslased võiksid tunda huvi kultuuriajakirjade vastu, kuid kuna huvivaldkonnad on erinevad ning ei ole enamasti seotud kultuuriajakirjade sisuga, siis üldjuhul nende sõpruskondades kultuuriajakirju ei loeta. Mõnel juhul võivad näiteks Akadeemia ja Vikerkaare teemad olla väga huvitavad, aga arvati, et sõpruskonnas ei ole viitsimist neid artikleid lugeda, küll aga kuulataks kokkuvõtteid artiklitest.

Kui kultuuriajakirjades kirjutatakse rohkem autodest, arvutimängudest, tantsimisest või jalgpallist, siis võib-olla oleks noorte huvi suurem. Nende teemade lisamine kultuuriajakirjadesse ei ole aga mõistlik, sest see võib ära kaotada praeguse lugejaskonna:

„Samas, kui panna neid muid asju sinna sisse, siis ta enam ei ole nagu kultuuriga seotud. Siis võiks juba ükskõik, mis ajakiri olla. Ma arvan, et on inimesed, kes loevad seda, kes huvituvad sellest ja kes ei huvitu. Et noh, et teda ei saagi nagu tõsta kõrgemale, sest et inimestel lihtsalt ei ole huvi.“

Kultuuriajakirjade kättesaadavus ei ole põhjus, miks neid väljaandeid ei loeta. Huvi korral on neid ajakirju kindlasti võimalik leida. Viljandi fookusgrupis osalejad teadsid, et kultuuriajakirjad on raamatukogus olemas. Mõned noored tõid välja, et nende kohalik Viljandi raamatukogu võiks olla kauem lahti, siis võib-olla isegi noored käiksid ja loeksid neid ajakirju, kuid praegu on raamatukogu kella 19ni lahti. Samuti on võimalik Viljandi gümnaasiumist tasuta võtta ajakirja Mürileht, mida iga kuu kooli tuuakse. Tallinna fookusgrupis osalenud ei mäletanud, kas neil on raamatukogus kultuuriajakirjad olemas, tunnistati, et silma pole need jäänud.

Koolitundides on enamikule mõlemas fookusgrupis Värsket Rõhku tutvustatud. Tallinna fookusgrupi osalejad selgitasid, et pidid ise valima ajakirjast endale meeldiva artikli ja seda klassile tutvustama. Viljandi fookusgrupi osalejatele anti ette artikkel, mille nad pidid läbi lugema ja klassile tutvustama. Selline meetod, sunnivõimeliselt artikli lugemine osalejatele ei meeldinud ja nad leidsid, et selle mõju on vastupidine, s.t huvi kultuuriajakirjanduse vastu ei teki või väheneb. Küll aga arvasid Viljandi fookusgrupi osalejad, et erinevaid kultuuriajakirju võiks tundides enam tutvustada.

Kokkuvõtteks

Küsitatud gümnaasiumiõpilased teadsid mõnevõrra vaadeldud kultuuriväljaannete olemasolust, rohkem teati Värsket Rõhku, kuna seda oli koolitundides tutvustatud ja kasutatud, samuti Müürilehte, mida Viljandi gümnaasiumis tasuta levitatakse. Kuid ükski intervjuueeritavatest ei loe kultuuriväljaandeid ega tunne ka nende järele vajadust. Samas peetakse kultuuri oluliseks, eeskätt popmuusikat, filme ja arvutimänge.

Imbi Kaunismaa, Merli Aksen, Anneli Kann

Kokkuvõte õpetajatega toimunud fookusgrupiintervjuudest

Fookusgrupiintervjuud kooliõpetajatega viidi läbi Tallinnas ja Viljandis. Viljandi fookusgrupis osales kolm õpetajat, kellest kaks olid eesti keele ja kirjanduse õpetajad Viljandi Gümnaasiumist, üks oli kunstiõpetaja Viljandi Paalalinna Koolist. Lisaks kolmele õpetajale osales fookusgrupiintervjuul ka Viljandi Gümnaasiumi õppenõustaja, kes lisaks nõustamisele annab ka psühholoogiatunde. Tallinna fookusgrupis osales kolm õpetajat, kes kõik olid erinevatest Tallinna koolidest – Tallinna Nõmme Gümnaasiumist, Tallinna Arte Gümnaasiumist ja Tallinna Pae Gümnaasiumist, millest viimane on venekeelne kool. Tallinna fookusgrupis osalenud õpetajatest kaks olid eesti keele ja kirjanduse õpetajad ning üks ajaloo, ühiskonnaõpetuse ning filosoofia õpetaja. Tallinna fookusgrupiintervjuul osalenud olid kõik erineva generatsiooni esindajad – üks õpetaja oli 26-aastane, teise õpetaja vanus ületas 40 aastat ning viimane õpetaja on järgmisel õppeaastal pensionile siirdumas. Viljandi õpetajad olid kõik ühe generatsiooni esindajad, olles vanuselt üle 50 aasta vana. Õppenõustaja oli Viljandi fookusgrupis õpetajatest 20 aastat noorem. Enamasti õpetasid kõik õpetajad keskkooli õpilasi, kuid paar õpetajat õpetas ka nooremaid.

Fookusgrupiintervjuu algas teema tutvustuse ja intervjuul osalemise reeglite paika panemisega. Sellele järgnes tutvustusring ning laual olnud Sirbi ja Müürilehega tutvumine ning arutelu nende üle. Seejärel uuriti õpetajate endi häälestust ja kokkupuudet kultuuriga ning missuguste kultuuri valdkondadega nad peamiselt kokku puutuvad. Seejärel arutleti kooliõpilaste huvide üle ning missuguste kultuuri valdkondade noored rohkem kokku puutuvad. Intervjuu jätkus kultuuriajakirjade aruteluga – õpetajate endi ja kooliõpilaste teadmised neist ning kokkupuudetest. Mõlemal intervjuul oli positiivne õhkkond ning õpetajad olid vastutulelikud ja teemast väga huvitatud. Õpetajatest õhkus huvi kultuuri vastu ning oli näha, et õpetajatele meeldis sellel teemal rääkida. Intervjuud kestsid natuke üle 1,5 tundi ning intervjuu lõpus loositi osalejate vahel välja 6-kuu vabalt valitud kultuuriajakirja tellimus.

Kokkupuude Sirbi ja Müürilehega, arvamused nendest

Kõik õpetajad olid Sirbi ja Müürilehega kokku puutunud ning mõlemas fookusgrupis leidis üks õpetaja, kes regulaarselt ostab või tellib Sirbi. Tallinna fookusgrupis tellis osaleja lisaks Sirbile ka Müürilehte. Sirbiga oli õpetajate kokkupuude tihedam kui Müürilehega ning Viljandi õpetajad lugesid Sirbist tavaliselt konkreetseid artikleid internetist, mitte paber kandjalt.

Müürilehte tuuakse Viljandi Gümnaasiumisse tasuta lugemiseks kohapeale. Vaatlusaluste konkreetsete lehenumbritega olid kokku puutunud mõned õpetajad, üks Viljandi õpetaja oli kasutanud oktoobrikuu alguses Sirbis ilmunud artiklit õppetöös.

Arvamused lehenumbritest jagunesid kaheks – oli õpetajaid, kes on väsinud pagulasteemast ning seetõttu ei huvitunud 9. oktoobri Sirbist, mõnede jaoks oli Müürileht liiga alternatiivne ja liiga spetsiifiline. Õpetajatele meeldivad Sirbis arvustused, arhitektuuri teemad, ühiskonna ja poliitika teemalised kajastused ja esseed. Kiideti ka Sirbi Diplomaatiat. Mõne õpetaja jaoks on Müürileht „äge leht“. Neile meeldivad sealsed luuleveerud, arvustused, arutlused, esseed ja kodanikuühiskonda puudutavad teemad. Viljandi õpetajad leidsid, et 9.oktoobri Sirp oleks olnud kasulik õpilastele, kes osalesid kirjandivõistlusel, mille teemaks oli „Massiimmigratsioon - kas ohuks või kasuks Euroopale“.

Õpetajad arvasid, et nende sõpruskonnas on Sirbi ja Müürilehe lugemisega samasugune seis nagu neil endil – enamasti ei leita aega lugemiseks.

Mul on selline naljakas asi, et olen mõlema väljaande tellija juba mõnda aega olnud, aga ei ole kumbagi numbrit käes hoidnud, sest pole olnud aega nendega tutvumiseks. Informatsiooni, mis peale tuleb, on nii palju, et mul on kodus hunnik, kuhu ma lehti kogun ja muud kogun, et mingil vaheajal leian aja ja hakkam lugema. Noh, sellel õppeaastal kaks vaheaega on juba olnud ja hunnik pole märkimisväärselt vähenenud. (Eesti keele ja kirjanduse õpetaja Tallinnast, noorem mees)

Kõikidel õpetajatel oli sõpru, kes huvituvad neist lehtedest (enamasti on tegemist kolleegidega). Vanema põlvkonna õpetajate seltskonnades loetakse Sirpi, noorema õpetaja tutvusringkond eelistab pigem Müürilehte, „sest et olen ise sellest põlvkonnast, kellest Müürileht kirjutab ja kirjutajad on ka sellest põlvkonnast“. Diplomaatia oli oluline mõlemale.

Paludes õpetajatel mõelda kolmele märksõnale, mis mõlemat väljaannet iseloomustavad, jäi Sirbi kohta kõlama elitaarne, klassika, aega nõudev, professionaalne, ülevaatlik, traditsiooniline, ootuspärane, üle elanud hullud ajad, vastutulelik ja tekstisein. Müürileht tekitas pigem vastupidiseid emotsioone – lugejaga flirtiv, noortepärane, lokaalne-aktuaalne, Tartu-keskne, huvitav, õhuline, ruum.

Üldine häälestus (kunstilise) kultuuri suhtes

Kultuur oli väga oluline kõigile fookusgrupi osalejatele. Tallinna fookusgrupi õpetajate jaoks tekitas kultuuri defineerimine probleeme, sest see on kõik – „kuidas me istume, kuidas me astume, kuidas me kodus katame laua“. Kultuur on midagi, mis on pidevalt meie ümber ja seda on alati võimalik tunda. Kergem on võrreldes kultuuriga ära tunda kultuuritust. Kultuuri defineeriti osalejate seas järgnevalt:

„Kultuur on kõik see, mis alles jääb, kui meid ennast enam ei ole. Ühest küljest on muidugi väga inimestega seotud, inimkättega, inimhõõstusega tehtud. Samas ta ei ole ka midagi materiaalselt, pigem vaimne... mõlemat.“

Kultuuri puhul tegeletakse rohkem oma erialaga seotud valdkondadega – ajalugu, filosoofia, kunst, kultuurisaated, teater, muuseumid, näitused, rahvatants ning muidugi kirjandus ja keeled.

Mitmed õpetajad leidsid, et kino ja filmid saavad vähem tähelepanu, samuti kultuuriajakirjad. Peamise takistusena meeldivate kultuurivaldkondade tegelemiseks tõid õpetajad välja ajapuuduse ning õpetajatöö koormuse. Kultuuriga tegelemist pärsib ka tohutu infomüra ning mõnikord hind.

Uute, alternatiivsete kultuurivormidega olid õpetajad kokku puutunud. Tallinna fookusgrupis jagunesid osalejad kaheks – eelistati klassikalisi ja traditsioonilisi kultuurivorme ning vastupidiselt leiti, et klassika on natuke igav ja et alternatiivsed kultuurivormid võimaldavad uue huvitava vormiga anda edasi ideed. Peamiselt puututi kokku *performance*’ite ja installatsioonidega.

Gümnaasiuminoorte kokkupuuted kultuuriga

Õpetajate hinnangul on noorte jaoks kõige huvipakkumad kultuurivaldkonnad muusika, filmid, arvutimängud ja sport. Palju noorte aega läheb ka suhtlusvõrgustikele ja üksteisega suhtlemisele. Raamatute lugemisega noored väga kokku ei puutu ja õpilaste esimene küsimus kohustusliku kirjanduse kohta on tavaliselt: „*kui paks raamat on?*“.

Viljandi õpetajad arvates on noorte hobid seotud kultuuri ja loomingulise tegevusega, sest neil on koolis mitu ansamblit, koorid, orkestrid, rahvatantsuring ja teatriring ning mitmed muud klubid ja ringid. Õppekava näeb ette kohustuslikke vabaaineid, mis on samuti kultuuriga seotud – teater, tants, sport, meedia, kunst. Kohustuslike ainete raames puutuvad noored samuti kultuuriga kokku, näiteks muusikatundides.

Kooliga külastavad noored kultuuriasutusi. Kõikides fookusgrupis osalenud koolides tehakse ühiskülastusi teatritesse. Samuti on kooliprogrammis kohustuslik käia Kumus ja vaatamas klassikalist muusikaetendust – ooperit, operetti, muusikali või balletti. Õpetajate arvamusel tulevad noored üldiselt meeleldi kaasa, iseasi on, kas neile ka etendus või muuseumikülastus meeldib. Viljandi õpetajad arvasid, et ürituste ja sündmuste tutvustamine *Facebook*’is võiks olla hea meedium, mille kaudu noorteni jõuda. Noored jagavad ja *like*’ivad erinevaid üritusi ning seda eriti siis, kui midagi välja loositakse. Läbi televiisori enam noorteni nii lihtsalt ei jõua.

Õpetajad ei arva, et traditsioonilised kultuurivormid ei paku enam huvi tänapäeva noortele. Pigem tahavad noored lühemaid asju ja võib-olla on arvamus, et traditsiooniline kultuur tähendab midagi mahukat ja pikka. Noorte huvipuudus on läbi aegade olnud probleem ja see ei ole muutunud. Muutunud on see, et noored on väsinud ja koormatud, sest infohulk, milles nad elavad, on väga suur ning seetõttu eelistavad nad väiksemat ja lühemat.

Mõnikord takistavad noortel kultuuriga tegelemist lisaks eelnevalt välja toodud infoküllusele ka materiaalsed probleemid. Leiti ka, et vähene vaimne ja kehaline vastupidavus tingib vähese kultuuriga tegelemise – noortel puudub töövoime.

Õpetajate ja gümnaasiuminoorte üldine häälestus kultuuriajakirjanduse suhtes

Õpetajatel ei olnud raskusi nimetada ka teisi kultuuriajakirju, mis ei olnud intervjuu ajal laual (Keel ja Kirjandus, Värske Rõhk, Loomingu Raamatukogu). Intervjuule kaasa võetud ja lauale pandud Loomingut, TMK-d, Akadeemiat, Vikerkaart teadsid kõik ja olid neid ka käes hoidnud. Varasemalt olid mõned Viljandi õpetajad nende väljaannete tellijad, kuid praegu ei tellinud

ükski fookusgrupi osaleja laual olevaid ajakirju. Akadeemiat ja teisi ajakirju loetakse juhul, kui selles on midagi olulist, kas erialaselt või huvidega seotud.

„Ma pigem lähenen, no, ütleme, teemast lähtuvalt“

Õpetajate arvates võiks mõnele gümnaasiuminoorele huvi pakkuda Vikerkaar ja Värske Rõhk, mis meeldiks noortele võib-olla võimaluse tõttu, et seal on võimalik noorte endi töid avaldada. Noorte praegusest kokkupuutest kultuuriajakirjadega ei osanud õpetajad midagi arvata. Pigem leiti, et noored ei puutu kokku kultuuriajakirjadena ning praegune kokkupuude on läbi koolitundide, kus õpetajad neid refereerivad ja õpilastele artikleid paljundavad. Ajakirju ei saa tunnis kasutada, sest kuskilt ei ole võtta eksemplare tervele klassikomplektile. Viljandi õpetajad pakkusid seetõttu välja, et kirjastus võiks vahel tuua kooli rohkem mõne konkreetse kultuuriajakirja numbreid, nii et jätkuks kõigile ja kogu klass saaks korraga töötada. Sellega saaks luua erinevaid tegevusi, koos lehitseda, vaadata ja arutleda ning seeläbi tutvustada ka ajakirja. Toodi välja, et mõned noored kasutavad kultuuriajakirju ka uurimistöde tegemisel.

Ilmnes, et Tallinna koolide raamatukogudes on ajakirjad olemas, kuid Viljandi kooli raamatukogus ei ole ning sellel õppeaastal ei tellita ka Sirpi.

Õpetajad olid üsna skeptilised selle üle, kas miski paneks noori kultuuriajakirja lugema. Leiti, et arvatavasti ei töötaks ükski muudatus ning õpetaja peaks tutvustama kultuuriajakirju pigem neile, kes on sellest huvitatud:

„Gümnasistidele, kes on huvilised, võiks ajakirju tutvustada, aga see, et nad ise hakkaksid lugema, on illusioon.“

Tallinna õpetaja arvamusel aitaks võib-olla ka kultuuriajakirjade atraktiivsem visuaal püüda noorte tähelepanu, näiteks teha artiklid internetis interaktiivseks, lisades juurde linke edasistele lugemisvõimalustele või teemaga seotud dokumentaalfilmile. Praegune vorm jääb noortele üksluiseks.

Kokkuvõtteks

Kooliõpetajatele suunatud fookusgrupis osales seitse õpetajat viiest erinevast koolist. Osalejad olid kõik kultuurihuvilised ning eelnevalt kokku puutunud ka kultuuriajakirjadega. Regulaarselt fookusgrupi osalejad kultuuriajakirju ei loe, sest selleks puudub aeg ning töökoormus on süvenemiseks liiga suur. Õpetajad leidsid, et noored on huvitatud traditsioonilistest kultuurivormidest, sest nende igapäevased hobid on nendega seotud – lauldakse kooris ja bändis, tantsitakse rahvatantsu ja tehakse sporti. Samas kahtlesid õpetajad noorte huvis kultuuriajakirjanduse vastu ning leidsid, et see on illusioon, et õpilased ise hakkaksid kultuuriajakirju lugema.